

Tegning af Otto Bache i Chr. Richardt og G. Rode: Fortællinger og Vers for Store og Smaa. Kbh. u. å.

Malere kan af bærrerne tilberede en grøn farve (1806; 7).

LITTERATUR: (1) 739 2,1800,146,147f; 725 23/4 1933; 351 1934, 154f; (2) 876 18/5 1960; (3) 1009 18,1929,98; (4) 540 48; (5) Rud. Buchhave, Kort anvisning for almuen til Belladonna-rodens nyttige brug i kighoste. 1785; (6) 739 2, 148; (7) 398 1806, 214; (8) 83 318; (9) 488o 317f; (10) 510 1,1877,153; (11) 304 331.

Jødekirsebær, *Physalis alkekengi*

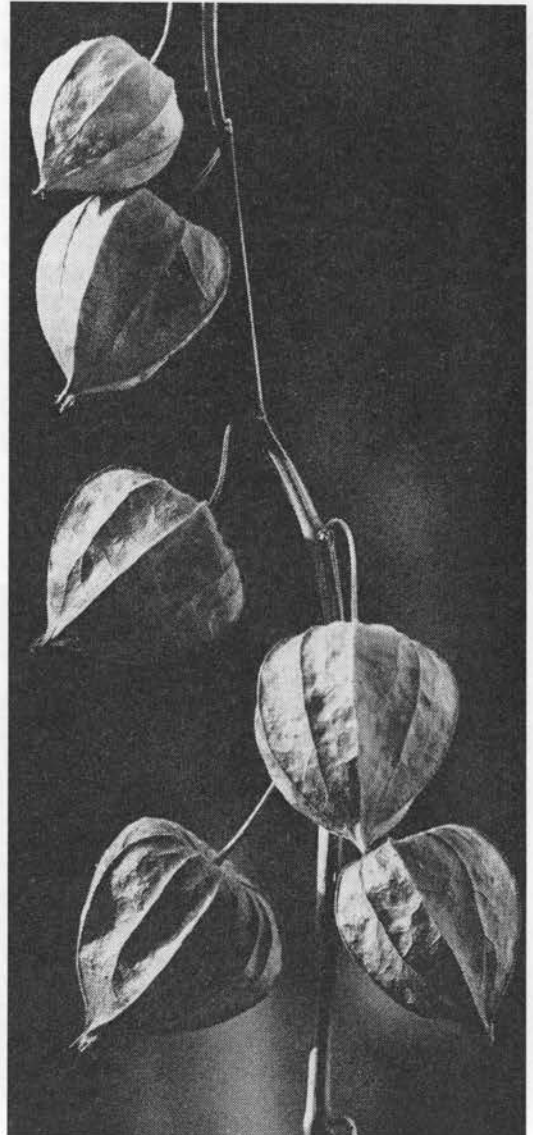
Den flerårige plante med underjordiske udløbere får 20–40 cm høje stængler, æg-hjerteformede spidse blade, små gullighvide blomster og røde bær omgivet af et meget større opblæst, til sidst orangerødt bæger. Dyrket som prydblant og forvildet hist og her.

Jødekirsebær 1546ff, forleddet er rimeligvis ned-sættende, da bærret ikke smager så godt som kirsebær. *Rød stenbræk* o. 1530, 1643 og *stor stenbræk* 1546–1867, *stenbræk* 1622 – på grund af det blærelignende bæger blev planten anvendt mod nyre- og blæresten, se nedenfor og bd. 3, 41. *Boborelle* 1546–1918 fra tysk med uvis oprindelse, *blærebæger* 1793ff, konstrueret; *paradisæble* 1829; Femø og Nyord, *jordankirsebær* Sønderjylland, *jødeæble* og *adamsæble* NSjælland, *japansk ballonplante* 1915, *lampionsplante* 1911, *lampions* 1946 Sønderjylland, *lanterneplante* 1918, *japanske lygter* 1924; VJylland, Vendsyssel, Himmerland, København, *ballonplante* 1925; Vestsjælland, Femø, *ballonblomst* 1941; *judasprung* Højereggen, *japanske lamper* Sønderjylland, *lys i lygten* Slagelse, *ampel* MSjælland, *kineserklokke* Slagelseegnen, *ballon(er)* Horns herred, ØMøn, *kinesisk lygte* ved Stubbekøbing, *pigekys* Bornholm, uvist hvorfor.

LITTERATUR: 689 2,236–38; 634 18753; 161 1936/1:3271.

Henrik Smid 1546ff (1): planten spist eller destilleret vand heraf drukket virker urindrivende, rensrer nyrer og blære for sten, læger alle indvortes sår. De knuste blade lægges på hovedet for »store hovedets sygdomme, stiller pinen og nedtrykker den store hede«; destilleret vand af planten og den knuste lagt på øjnes og ørers bylder har samme virkning, dette omslag køler den hede mave og lever, alle brændende sår, den vilde

Jødekirsebær. (EH).

Klipet hæk af bukketorn. Sønderho. (HV).

ild (udslæt); den for kraftige menstruation stilles af tampon vædet med saften og anbragt i vagina; saften blandet med æggehvite lægges på rindende øjne, til åbne rindende sår må saften blandes med blyhvidt og sølvvælgød til en salve.

Findes kun i haver; den friske eller tørrede frugt uddriver sten og grus af nyrer og blære (1648; 2). Bærrene anføres i farmakopeen 1772. De er anvendt som urindrivende og kølende lægemiddel (1800; 3), i vin mod nyresten, kærnerne mod vattersot (4). I Sønderjylland var et brændevinsudtræk af bærrene drukket på fastende hjerte et husråd mod forkølelse (5), og røgen fra bær lagt på glødende jern blev ledet i smertende tand (6).

LITTERATUR; (1) 841 1577,38b; (2) 697 358; (3) 739 2, jf. 599b 1,546; (4) 718 1838,221; (5) 161 1906/43:3339; (6) 161 1936/1:3271.

ANDEN ANVENDELSE

Bærrene kan spises, rå eller kogt i eddike (1). Det sidste læs (»fokken«) var pyntet med jødekirsebær, når det kørtes hjem til gården (SSlesvig; 2). Stængler med de tørre bægre er ofte anvendt som vasepynt om vinteren, i efterårsbuketter etc. (3), bægeret blev brugt som model til en lille væglampe (4).

LITTERATUR; (1) 597 111; 599b 1,546; 407 nr. 34, 1950; (2) 161 1906/43:3311; (3) 634 18753 (Borris o. 1890); 107; (4) 262 17/5 1959.

Bukketorn, *Lycium halimifolium*

Tornet, indtil 3 m høj og tæt busk med bukkrummet hængende grene, grågrønne lancetformede blade, små lillarøde eller violette blomster og aflange, højrrøde bær. I nyere tid indført fra Sydeuropa, nu ret almindeligt plantet og forvildet i haver og hegn, navnlig ved kysten.

Bukketorn 1808ff fra tysk, hentyder til de hornkrumme grene ligesom *hjørtetorn* o. 1700, begge dyrenavne betegner måske også noget nedsættende, jf. *ulvetorn* Ærø 1834. *Jasmintorn* 1800, væksten kan minde om jasmინens. *Bukketjørn* 1836; NSjælland, Fejø, *tysk torn* Fyn 1843ff, SLangeland, *sandtorn* Fyn og omliggende øer o. 1895ff, *Løbetorn* (breder sig med udløbende rods kud) og *knebletorn* (af uvis betydning) VJylland slutningen 1800-t; *lysiom* Femø, Askø o. 1900ff af det botaniske slægtsnavn, *bågtørn* Årø i Lillebælt (1921) »fordi fiskerne hentede de

Bukketorn. (ES).

